

УДК 821.161.2–6.09(092)(045)

Надія Білик

«УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ» В ЕПІСТОЛЯРІЙ БОГДАНА ЛЕПКОГО

У статті на основі архівних документів досліджується епістолярій Богдана Лепкого. Листи діяча є важливим документом з історії суспільної думки Галичини початку ХХ ст. У них висвітлено погляди Б. Лепкого у контексті «українського питання». Епістолярна спадщина характеризує його як особу, віддану українській національній ідеї.

Ключові слова: Богдан Лепкий, «українське питання», епістолярій.

Серед представників доби українського модерного націотворення, духовний спадок котрих актуальний і сьогодні, вирізняється постать визначного громадсько-культурного діяча, письменника, публіциста, вченого Богдана Лепкого (1872–1941 рр.). За словами сучасника, Б. Лепкий «у першій лінії і в найбільшій мірі був громадянином. Отже українським громадянином, що від початків своєї творчої праці до останнього свого віддиху слухав тільки одного наказу: служби своєму народові!» [1, с. 44]. Він сприяв трансформації «українського питання» від культурницького напрямку до ідеї державної незалежності України.

Огляд новітньої літератури дає підстави стверджувати, що увага дослідників приділена письменницькій спадщині митця. Поза колом наукових зацікавлень лепкознавців залишилась рецепція «українського питання» в епістолярії Б. Лепкого. Актуальність дослідження окресленої проблеми не заперечують публікації О. Коноплицької [2], Н. Журавльової [3], М. Федунь [4], О. Шеремети [5], у яких проаналізовано листи в контексті творчості й особистих взаємин письменника.

«Українське питання» стояло на вістрі модерної доби, оскільки українці були «недержавною» нацією. Йдеться про кінець ХІХ – початок ХХ століть, коли могутній інстинкт національного та державного будівництва вилився у широкий національно-культурний і політичний рух, що охопив Галичину та Наддніпрянщину. Важливим історичним джерелом, що проливає світло на події того часу, виступає листування людей, котрі брали активну участь у національно-визвольному русі. У той же час, епістолярна спадщина діячів є однією зі складових у дослідженні їх інтелектуальної біографії.

У цьому контексті особливо цінним є епістолярій Богдана Лепкого, котрий упродовж усього життя вів широку кореспонденцію. Серед його адресатів – відомі українські громадсько-культурні та політичні діячі, письменники, вчені: О. Барвінський, К. Студинський, О. Маковей, М. Павлик, Я. Весоловський, В. Гнатюк, М. Коцюбинський, В. Стефаник, ін. Листи, що охоплюють період від кінця ХІХ ст. до 1914 р., є важливим документом з історії суспільної думки Галичини, у них виступає постать Б. Лепкого, чітко окреслюються його погляди на події в історії України.

Тісне знайомство діяча з представниками різних політичних партій сприяло виробленню такої характерної риси світогляду Б. Лепкого, як «надпартійність». Наприклад, В. Стефаник, О. Луцький, К. Трильовський, М. Павлик належали до радикальної партії, К. Левицький, Є. Петрушевич стояли на чолі націонал-демократів, О. Барвінський, К. Студинський, О. Маковей виступили у 1911 р. засновниками Християнсько-суспільного союзу (Б. Лепкий був членом цієї партії. – Н.Б.). Не раз зустрічався діяч з націоналістами М. Міхновським і Д. Донцовим. Дружні взаємини єднали митця з ідеологом українського консерватизму В. Липинським [6].

З переїздом до Кракова у 1899 р. Богдан Лепкий не залишився осторонь політичної боротьби, яку І. Лисяк-Рудницький схарактеризував як «велику політичну битву» [7, с. 439]. До неї були втягнені три сили: українці, поляки та Відень. Питання реформ, виборів, національної та територіальної окремішності галицьких українців стали міжнародною проблемою. Саме 1899–1914 роки, за словами Д. Донцова, «спричинилися до популяризації української державної ідеї більше, ніж сто років перед тим» [8, с. 28].

Життя у Кракові відкрило перед Б. Лепким нові можливості: сувора галицька дійсність, з якою день-у-день доводилося стикатись у місті Бережани, життя провінції, дрібязковістю якого доводилося жити, – все це відбирало багато сил у Б. Лепкого. «І треба було аж кинути метушливе життя провінціального міста, і в новому доквіллі на чужині, у Кракові поволеньки себе відшукувати» [9, с. ХІІ]. Шукати відповіді на питання, що стояли перед кожним свідомим українцем: куди йти? за ким? що робити саме тобі, щоб мрії про державну самостійність стали реальністю? І Б. Лепкий зробив свій вибір, проголосивши у листі до К. Студинського наступне: «Шевченко, його злидні та його сила і невгнутість духа най будуть нам приміром і заохотою в борбі» [10, арк. 9].

У Кракові Б. Лепкий зіткнувся з досить сильним впливом москофільських ідей серед тамошнього українства. Вихований на народовських ідеях, він став на чолі краківської філії товариства «Просвіти» з метою об'єднати всіх, хто називає себе українцем: «признається до Русі» [11, арк. 8]. У листі до К. Студинського діяч так описав події у Кракові, що були яскравим відгуком політичної боротьби в Галичині: «Навіть у нас, в Кракові, кишить. Ту, як знаєте, було царство тьми. Кацапня процвітала. Від року взялися люди її проганяти. Але іде тяжко, навіть дуже тяжко» [11, арк. 39–40]. Письменник погоджувався з думкою, що на чужині слід обстоювати позицію згоди та співпраці між усіма партійними групами. Та це, однак, не означало, що слід дозволити зробити з товариства «Просвіта» «фабрику, на якій виробляться свідомі москофіли» [11, арк. 39–40].

Боротьбу з москофільством Б. Лепкий вважав народною справою, бо хоч «погані часи кацапської нетерпимості минули», не слід забувати, як москофіли «фонетикою друковані книжки і часописи викидали вікном, а наших людей позбувалися дверима» [11, арк. 32]. Тому у листі до К. Студинського (від 1901 р.) проголосив: «Ми ту політики не робимо, але народного духа беречи мусимо. І де б я не був і щоб не ходило, я тямити не перестану, хто я є і чого держатися мушу. З москофільським ренебацтвом до смерти боротися буду. Не зношу его і примиритися з ним не можу» [11, арк. 33].

У складних умовах наступу на культуру і духовність українства з боку польського та російського державного шовінізму, Б. Лепкий виступив за збереження національних і релігійних традицій українського народу. На його думку, політика ополячення та окатоличення українців «без огляду на характер, фізіологію народу – це блуд» [12, арк. нумер.].

Серед найболючіших проблем сучасності Б. Лепкий виділив скрутне соціальне та національне становище галицького селянина, який потерпав від постійного визиску, наслідком чого стала еміграція тисяч українців за океан, в Бразилію, Америку. Причини виникнення цих проблем діяч вбачав також у настроях, що панували у тогочасному суспільстві, в українській політичній думці, де поширеними були зневіра, переважали внутрішньопартійні інтереси. Вихід з цього становища Б. Лепкий вбачав не у втечі «за море» і не в шуканні «нових» програм, а у поверненні до надбань минулого. А для селянина він вказував єдиний вихід: «Держися, хлопе, землі! Не горди придбанням культури та разом з другими іди вперед, ані, то перейдуть по тобі» [10, арк. 4–5].

У Б. Лепкого неволя власного народу викликала два почуття: смуток і сором. Сум поставав у душі, коли слухав пісні, в яких йшлося про знуцання над простим селянином, котрого перетворено на худобу. Це рабське становище українців викликало і сором. Митець бачив, що державницьке минуле мало хвилює його сучасників, котрі жили зі столітнім ярмом неволі. Кроком у напрямі покращення матеріального добробуту народу Б. Лепкий вважав поширення освіти, популяризацію науки, літератури та мистецтва серед найширших верств «суспільності», котрій, як гірко зазначив, «треба ще чимало культури, щоб культурною стала» [13, арк. 69].

На думку діяча, необхідно ввести обов'язкову початкову освіту для українців. Тому Б. Лепкий звернувся до загалу із закликком: «Земляки! Поки один з тисячки, один з мільйони наших людей не вміє прочитати на панцизнійнім хресті, хто, коли та нащо його поставив, поти наша панщина, поти наш сором не минув» [13, арк. 69]. Культурний, економічний і політичний поступ народу діяч пов'язував з утворенням широкої мережі народних шкіл, які підлягатимуть у своєму керівництві Педагогічному товариству у Львові.

Другим чинником, котрий сприятиме наближенню «жаданої волі» для українців, була правда про історичне минуле України. Звідси випливає наступне гасло, яке проголосив діяч: «Де нема правди, там і волі бути не може!» [14, арк. 54]. Першим кроком на шляху до правди було повернення імен діячів, які залишили вагомий слід у формуванні та становленні української національної ідеї. Серед останніх Б. Лепкий бачив, насамперед, Т. Шевченка, П. Куліша, М. Костомарова. Діяча обурювало ставлення загалу до цих визначних постатей: «На жаль в нас не шанують ані героїв праці, ані будівничих народного життя, ані заслужених мистців науки й штуки – нічо. Куліш – зрадник, Шевченко – неук, Костомаров – московський віхоть, словом, хто трохи тільки піднімається вище загального урвня, того по голові – калать!» [14, арк. 10]. Звідси йде той неспокій за майбутнє українства, що турбував письменника на чужині.

Богдан Лепкий не вважав себе професійним політиком: «пишу так, як думаю, не з точки зору рації державної, тільки як голос суспільства» [14, арк. 10]. Однак, висловлюючи власні думки, «йдучи за голосом більше серця, як холодної розваги», Б. Лепкий у листах зумів надзвичайно точно оцінити політичну ситуацію в Галичині на поч. ХХ ст. у контексті «українського питання» [14, арк. 10].

У той час на вістрі доби стояло майбутнє України. Політична ситуація в Європі та Росії після 1905 р. не малювала радісних перспектив щодо легкого шляху до державної самостійності українців. У листі до О. Барвінського (від 22 квітня 1908 р.) Б. Лепкий писав: «Наступає чорна хмара ... одна з тих, що нашим предкам заступила сонце. Хмара з півночи» [14, арк. 19]. В

українському суспільстві знову залунали голоси, котрі намагались переконати загал у тому, що Росія зможе відкрити українцям нові можливості, тоді як Відень та поляки завжди будуть вважати галичан другосортним народом. Б. Лепкий цим настроям протиставив свій погляд на російсько-українські взаємини: «Нам не вільно ширити москофільських ідей за ніяку ціну і під ніякою покриткою, бо се наша смерть. Хто хоть трохи знає історію, той може переконатися, як ми на тім виходили. Цариця Катерина страх яка була ліберальна, з енциклопедистами листувалася, для козаків палати будувала, а для України була гіршою від Петра Великого. Каже Погодін, що ми до москалів дуже близькі, зі всіх слов'ян найближчі, та як раз в тій близькості велика небезпека. Ви, мовляв, такі нам близькі, що ніякої різниці між нами нема. Значиться, чи б'ють, чи цілюють, а все для нас виходить болючо. Тому найкраще держатися здалека» [14, арк. 60].

Б. Лепкий виступав проти асиміляції духовної та національної, оскільки вона нищила все, що скріплювало ідеї духовної самобутності народу, його світогляд, його національні ідеали. Ось чому письменник, як і більшість свідомих галичан, вбачав вихід для України у союзі з Австро-Угорщиною. Особливо ці настрої посилювались після 1906 року, коли через введення загального виборчого права прийшли до участі у політичному житті краю широкі маси українського народу, в сім'ї і парламенті українське представництво придбало значення політичного чинника. Позитивні зміни відбулися і на ниві освіти: утворилися нові українські народні та середні школи, кілька нових українських кафедр у Львівському університеті [15, с. 144–210]. Тут слід шукати генезис лепківської думки, що відродження в Галичині слід пов'язувати «з володінням Франца Йосифа» [16, арк. 16]. Однак, діяч не ідеалізував становище Галичини як автономії у складі австрійської держави, ця федерація була необхідною умовою «проти державности московської» [17, арк. 7]. Подібні твердження знаходимо і в листі до О. Барвінського (від 1910 р.), де звучить застереження: «Тим часом і пруська культура, і московська безкультурність гострять свої ножі. Та пруський ніж хоть чистий, а московський з іржою» [14, арк. 91].

У листах Б. Лепкого ми зустрічаємо неприхильні судження про великоросів («кацапів»), але діяч був далекий від ворожості проти всіх росіян і російської культури зокрема. З юнацьких літ Богдан захоплювався російською літературою, про що свідчать його переклади з поезій О. Пушкіна, М. Лермонтова, студії над творчістю Ф. Достоєвського. Ці погляди Б. Лепкого не базувалися на сліпій ненависті до «Москви», а лише на безмежній любові до України, в якій письменник бачив справжній контраст до тої несамовитої московської «примари», що її так геніально змалював Т. Шевченко у власних творах. Для Б. Лепкого, Україна завжди була типовим зразком західноєвропейської держави, що цілком чужа візантійсько-татарській Московії.

Для Б. Лепкого політичним ідеалом була соборна українська держава. Цього наскрізь національного світогляду митця не заперечує інша його ідейна концепція – ідея братерської любові. Зокрема, І. Ліщинський відзначив: «Лепкий знав добре святе Письмо. Як правдивий християнин руководився любов'ю ближнього й зі всіма сердечно жив...» [18, с. 2]. Сам діяч з цього приводу писав: «...мої любими гадки – про братолюбіє, бо нічо мене не болить так дуже, як тая непотрібная кривда, яку чоловік чоловікові творить» [16, арк. 9].

У своїх поглядах митець виступив як один із духовних провідників українства. На думку Б. Лепкого, українська національна ідея не стала реальністю не так через несприятливі зовнішні обставини, як внаслідок протиріч внутрішніх. Вивчаючи національний характер українців, він доходив висновку «на тему нашої сумної минувщини, котра була б може багато веселіша, коли б не ми самі, коли б не всілякі Пушкарі, Цицюри, Кочубеї та тільки інших, може і хоробрих, і не найгірших людей, але засліплених егоїзмом, жадобою власного добра і значіння, затуманених хитрощами московськими, або принаджених, як птах до сонця, царськими дарунками. Вони то лягли колодками непрохідними в тім поході, який з напругом сил вели наші Виговські, Богуни, Мазепи, а на якого прапорі була виписана «Самостійна Україна» [14, арк. 56]. Сучасність теж була невтішною, що й стало джерелом такого болючого для Б. Лепкого висновку: «Така вже наша вдача. Одні не мають спромоги, другі охоти, а треті віри. Тай роби що хоч!» [14, арк. 61].

Б. Лепкий усвідомлював, що український народ, пригнічений матеріально та духовно, чекав допомоги інтелігенції, а ця підмога дасть вдячні плоди тільки тоді, коли так звана «народна робота» буде безкорисливою, бо інакше втратить свої ідейні основи, перетвориться на звичайнісіньке «гешефство» [14, арк. 91]. Дотримуючись цих засад, Б. Лепкий писав власні твори, які народ гартують, більше того – це були твори за націю. А нацією народ стане тоді, коли «пробудеться» до самостійного державного життя. Звертаючись до сучасників, Б. Лепкий вказував шлях, яким слід йти, щоб стати українському народові рівним серед інших європейських народів. Митець був переконаний, що без ідеї народ «не зможе воскреснути та з Лазаря стати велетнем. Розвиток торгівлі та українського промислу, взагалі матеріальне підвищення життя народу, – то одна річ, а духовний підйом, романтичний запал – то друга, і їх треба звести до гармонійного співділання в нашій життю – інакше не дійдемо до ціли. Без запалу і без щирого підйому духа

станемо народом галапасів, трийцять мільйонами чередою, добре годованою, чесаною, навіть милом митою, в порядних стайнях... А така перспектива не може нікого вчарувати» [14, арк. 91].

Метою діяча було позбавити націю комплексу меншовартості, дати їй духовний і політичний ідеал. Під першим він розумів наступне: «як кусник якогось поета, мушу цінити відвагу, запал, жертву, але, як чоловік дозрілий, хочу бачити по другім боці в тій самій нації розвагу, розум, такт. Обі ті сили мусять стреміти до рівноваги, а горе, коли одна з них заволодіє всесильно!» [14, арк. 21]. Національно-політичним ідеалом Б. Лепкого була українська самостійна соборна демократична держава.

Б. Лепкий усвідомлював, що українська ідея терпить не стільки від чужих зазіхань, скільки від «немудрості» своїх «батьків нації». Митець бачив, що між останніми немає патріотів, а лише кар'єристи. Письменника вражало нестримне бажання багатьох хитрістю та підкупом досягти високих титулів і значних доходів, їх намагання стати «батьками» України. У боротьбі за владу при цьому використовувались усі можливі засоби. Для митця тип національного «баятера» – справжнє лихо, оскільки серед загалу вкорінювалася думка: для чого працювати, коли другий без праці доходить до слави та добра.

Б. Лепкий був прихильником права, свободи та гідності особи, культури мирного політичного розвитку. Він звертав особливу увагу на моральний бік політики. На його думку політичні інтереси повинні рахуватися з моральними нормами загалу. Але тут йдеться не про підпорядкування політики моралі, а про їх взаємодію. Тобто політичний діяч повинен мати власні моральні переконання і відповідати за свої вчинки, осмислювати наслідки своїх дій для цілого народу. Особливо Б. Лепкого хвилювала проблема політичної етики у контексті виборчої боротьби, оскільки дійсність Галичини завжди давала привід до роздумів. Він, зокрема, писав: «Я розумію, що в політиці поборюють себе люди протилежних напрямків, але зрозуміти не можу, чому до тої боротьби вживають наші демагоги такої збрुї, як брехня, клевета і болото» [13, арк. 58]. Письменник був переконаний у тому, що політика повинна мати свою мораль, не варто воювати в домашніх міжусобицях «затрутою збруєю» [13, арк. 58]. На думку митця, через напади на честь передових діячів зраджувалося чимало одиниць, а загал втрачав довіру не лише до провідників, а й до цілої справи.

Занепад духовності і як наслідок цього – занепад культури. З цим Б. Лепкий не міг змиритися ніколи. «Добро української культури» [19, арк. 86] було для нього понад різні політичні програми та партії.

Слід зазначити, що політичний ідеал Б. Лепкого з часом зазнавав змін. Спочатку, як і більшість галичан, майбутнє краю він пов'язував з Австро-Угорською імперією, напередодні Першої світової війни і до кінця свого життя діяч хотів бачити Україну самостійною соборною демократичною державою. У листі до О. Барвінського діяч відкрито проголосив свою відданість українській справі: «Я не відказую своєї участі там, де ходить о справу народну, о ідею українську, котрої я є безусловним прихильником» [16, арк. 54]. Цю цитату можна вважати епіграфом до багатогранної діяльності Б. Лепкого. Саме українська національна ідея була компасом при написанні письменником історичної епопеї про гетьмана Івана Мазепу, історичних повістей про гетьмана Івана Виговського, десятків патріотичних поезій митця, його публіцистичних виступів на сторінках української преси.

Таким чином, листи Б. Лепкого є важливим документом з історії суспільної думки Галичини того часу. Автор у контексті «українського питання» піднімає такі проблеми, як роль національної ідеї в житті нації, формування національної ідеології, роль духовних провідників нації та ставлення українського загалу до них, аналізує причини втрати української державності, взаємини України–Росії в історичному контексті, окреслює характерні риси українців тощо. Епістолярна спадщина Б. Лепкого характеризує його як особу, віддану українській національній ідеї. Цитати з епістолярію митця свідчать не лише про широту суспільних інтересів, а й є яскравим зразком оригінальних суджень і сміливих узагальнень.

Список використаних джерел

1. Лисяк П. Богдан Лепкий як громадянин // Богдан Лепкий. 1872–1941. Зб. у пошану пам'яті поета. Краків, Львів, 1943. С. 42–46.
2. Конопліцька О. Екскурс в епістолярій Богдана Лепкого // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Літературознавство: матеріали міжнародної наук. конф. «Богдан Лепкий в полікультурному дискурсі Європи та Америки». Тернопіль, 2017. Вип. 47. С. 53–65.
3. Журавльова Н. Епістолярій Богдана Лепкого як відображення регіональної поштивості XIX – початку XX ст. // Проблеми інтерпретації творчої спадщини Богдана Лепкого: матеріали міжнародної наук. конф. Тернопіль, 2007. С. 230–235.
4. Федунь М. Мемуарний струмінь епістолярної спадщини Богдана Лепкого // Проблеми інтерпретації творчої спадщини Богдана Лепкого: матеріали міжнародної наук. конф. Тернопіль, 2007. С. 168–174.
5. Шеремета О. Епістолярій Богдана Лепкого та Володимира Гнатюка за архівними джерелами // Проблеми інтерпретації творчої спадщини Богдана Лепкого: матеріали міжнародної наук. конф. Тернопіль, 2007. С. 303–307.
6. Білик Н.

Культурологічна спадщина Богдана Лепкого: монографія. Тернопіль, 2013. 184 с. 7. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: в 2 т. К., 1994. Т. 1. 483 с. 8. Донцов Д. Історія розвитку Української державної ідеї. К., 1991. 48 с. 9. Верниволя В. Богдан Лепкий (нарис літературної діяльності і спроба характеристики письменника за двадцять п'ять літ його письменницької праці) // Лепкий Б. Писання: у 2 т. Київ, Ляйпціг, 1922. Т. 1. С. I–IXXVII. 10. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДІАЛ України). Ф. 362. Оп. 1. Спр. 335. 11. Там само. Спр. 334. 12. Відділ рукописів Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України у м. Київ. Ф. 59. Спр. 1529. 13. ЦДІАЛ України. Ф. 362. Оп. 1. Спр. 336. 14. Відділ рукописів Національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України (далі – ВРННБ). Ф.1655, п.10. 15. Верига В. Нариси з історії України (кінець XVIII – початок XX ст.). Львів, 1996. 448 с. 16. ВРННБ. Ф. 1659. П. 10. 17. ЦДІАЛ України. Ф. 381. Оп. 1. Спр. 43. 18. Лещинський І. Релігійність Б. Лепкого (спогад) // Нові дні. 1946. Ч. 29(55). 21 липня. С. 2. 19. ЦДІАЛ України. Ф. 663. Оп. 1. Спр. 220.

References

1. Lysiak P. Bohdan Lepkyi yak hromadianyn [Bogdan Lepky as a citizen]. Bohdan Lepkyi. 1872–1941. Zb. u poshanu pamiaty poeta. Krakiv, Lviv, 1943. S. 42–46.
2. Konoplytska O. Ekskurs v epistolarii Bohdana Lepkoho [Excursus in the epistolary of Bohdan Lepky]. Naukovi zapysky TNPU im. V. Hnatiuka. Serii: Literaturoznavstvo: materialy mizhnarodnoi nauk. konf. «Bohdan Lepkyi v polikulturnomu dyskursi Yevropy ta Ameryky». Ternopil, 2017. Vyp. 47. S. 53–65.
3. Zhuravlova N. Epistolarii Bohdana Lepkoho yak vidobrazhennia rehionalnoi poshtyovosti XIX – pochatku XX st. [The epistolary of Bohdan Lepky as a reflection of the regional masturbation of the nineteenth and early twentieth centuries]. Problemy interpretatsii tvorchoi spadshchyny Bohdana Lepkoho: materialy mizhnarodnoi nauk. konf. Ternopil, 2007. S. 230–235.
4. Fedun M. Memuarnyi strumin epistoliarnoi spadshchyny Bohdana Lepkoho [Memoir jet of the epistolary heritage of Bogdan Lepky]. Problemy interpretatsii tvorchoi spadshchyny Bohdana Lepkoho: materialy mizhnarodnoi nauk. konf. Ternopil, 2007. S. 168–174.
5. Sheremeta O. Epistolarii Bohdana Lepkoho ta Volodymyra Hnatiuka za arkhivnymy dzherelamy [Epistolary Bohdan Lepky and Volodymyr Hnatiuk on archival sources]. Problemy interpretatsii tvorchoi spadshchyny Bohdana Lepkoho: materialy mizhnarodnoi nauk. konf. Ternopil, 2007. S. 303–307.
6. Bilyk N. Kulturolohichna spadshchyna Bohdana Lepkoho [Cultural heritage of Bogdan Lepky]: monohrafiia. Ternopil, 2013. 184 s.
7. Lysiak-Rudnytskyi I. Istorychni ese [Historical essays]: v 2 t. K., 1994. T. 1. 483 s.
8. Dontsov D. Istoriia rozvytku Ukrainskoi derzhavnoi idei [History of the development of the Ukrainian state idea]. K., 1991. 48 s.
9. Vermyvolia V. Bohdan Lepkyi (narys literaturnoi diialnosti i spoba kharakterystyky pysmennyka za dvadtsiat piat lit yoho pysmennytskoi pratsi) [Bogdan Lepky (essay on literary activities and an attempt to characterize the writer for twenty-five years of his writer's work)]. Lepkyi B. Pysannia: u 2 t. Kyiv, Liaiptsih, 1922. T. 1. S. I–IXXVII.
10. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u m. Lvovi (dali – TsDIAL Ukrainy). F.362. Op.1. Spr.335.
11. Ibid. Spr.334.
12. Viddil rukopysiv Instytutu literatury im. T. Shevchenka NAN Ukrainy u m. Kyiv. F.59. Spr.1529.
13. TsDIAL Ukrainy. F.362. Op.1. Spr.336.
14. Viddil rukopysiv Natsionalnoi naukovoï biblioteki im. V. Stefanyka NAN Ukrainy (dali – VRNNB). F.1655, p.10.
15. Veryha V. Narysy z istorii Ukrainy (kinets XVIII – pochatok XX st.) [Essays on the history of Ukraine (the end of the XVIII – the beginning of the twentieth century)]. Lviv, 1996. 448 s.
16. VRNNB. F.1659, p.10.
17. TsDIAL Ukrainy. F.381. Op.1. Spr.43.
18. Lishchynskyi I. Relihiinist B. Lepkoho (spohad) [Religiousness of B. Lepky (recollection)]. Novi dni. 1946. Ch. 29 (55). 21 lypnia. S. 2.
19. TsDIAL Ukrainy. F.663. Op.1. Spr.220.

Nadiia Bilyk

«UKRAINIAN QUESTION» IN THE EPISTOLARIA OF BOHDAN LEPKY

The article on the basis of archival documents investigates the epistolary of Bohdan Lepky. Letters of the figure are an important document in the history of public opinion of Galicia at the beginning of the twentieth century. They reflect the views of B. Lepky in the context of the «Ukrainian question». The epistolary heritage characterizes it as a person given to the Ukrainian national idea.

Key words: Bohdan Lepky, «Ukrainian question», epistolary.